

Η Διαδραστικότητα και τα Συνεργατικά Εργαλεία Web 2.0

1

1.1 Η Έννοια της Διαδραστικότητας: Θεωρητικό Πλαίσιο

Ο όρος **διαδραστικότητα** (interactivity) χρησιμοποιείται σήμερα τόσο συχνά στον εκπαιδευτικό λόγο, ώστε κινδυνεύει να χάσει το συγκεκριμένο νόημά του. Πριν εξεταστούν τα ψηφιακά εργαλεία που απασχολούν το συγκεκριμένο βιβλίο, θεωρείται απαραίτητο να διευκρινιστεί τι ακριβώς εννοείται, όταν γίνεται λόγος για «διαδραστική μάθηση» γενικότερα και πιο ειδικά στο πλαίσιο της Θεατρικής Αγωγής.

Η επιστημονική βιβλιογραφία δεν έχει καταλήξει σε έναν ενιαίο, καθολικά αποδεκτό ορισμό της διαδραστικότητας, αντίθετα η έννοια εμφανίζεται με αποκλίνοντα νοήματα σε πεδία τόσο διαφορετικά όσο η διαφήμιση, οι τέχνες, η επικοινωνία και η εκπαιδευτική ψυχολογία (Domagk, Schwartz, & Plass, 2010). Μια χρήσιμη πρώτη διάκριση είναι αυτή ανάμεσα στην **αλληλεπίδραση** (interaction) και τη **διαδραστικότητα** (interactivity). Η πρώτη είναι περισσότερο διαδικαστική έννοια, που εστιάζει στη σχέση ανάμεσα σε δρώντα υποκείμενα, ενώ η δεύτερη είναι περισσότερο εστιασμένη στο ίδιο το τεχνολογικό/εκπαιδευτικό σύστημα και στην ικανότητά του να ανταποκρίνεται στις ενέργειες του χρήστη (Su, 2006, όπ. αναφ. στο Domagk et al., 2010).

Ήδη από το 1997, ο ερευνητής Rod Sims έθετε το ερώτημα αν η διαδραστικότητα αποτελεί μια «ξεχασμένη τέχνη» στον σχεδιασμό εκπαιδευτικών περιβαλλόντων (Sims, 1997), επισημαίνοντας ότι η απλή δυνατότητα πλοήγησης του μαθητή σε οθόνες ή περιεχόμενο δεν συνιστά αφ' εαυτής διαδραστικότητα. Ο Wagner όρισε τη διαδραστικότητα ως τη γνωστική εμπλοκή και σύνδεση ανάμεσα στον χρήστη και στο εκπαιδευτικό σύστημα, με στόχο τη διευκόλυνση της αποτελεσματικής απόκτησης γνώσης (Wagner, 1994), ορισμός που παραμένει επίκαιρος και αξιοποιείται ευρέως στη σύγχρονη έρευνα για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη μάθηση.

Πιο πρόσφατα, οι Domagk, Schwartz και Plass (2010) πρότειναν ένα ολοκληρωμένο μοντέλο διαδραστικότητας στην πολυμεσική μάθηση (INTERACT), σύμφωνα με το οποίο η διαδραστικότητα δεν είναι απλώς ιδιότητα του λογισμικού, αλλά μια δυναμική διαδικασία που εκφράζεται μέσα από **βρόχους ανάδρασης** (feedback loops) ανάμεσα στο μαθησιακό περιβάλλον, τις συμπεριφορικές δραστηριότητες, τις γνωστικές και μεταγνωστικές διεργασίες, το κίνητρο και το συναίσθημα, και τελικά το νοητικό μοντέλο που κατασκευάζει ο μαθητής. Με αυτή την έννοια, η

διαδραστικότητα δεν είναι ιδιότητα του εργαλείου, αλλά ποιότητα της σχέσης που αναπτύσσεται μέσω αυτού, μια σχέση όπου η ενέργεια του μαθητή προκαλεί απόκριση, η απόκριση τροφοδοτεί νέα σκέψη ή δράση, και η διαδικασία επαναλαμβάνεται δυναμικά.

1.1.1 Θεωρητικά Θεμέλια: Από τον Εποικοδομητισμό στη Μάθηση μέσω Πράξης

Η ιδέα ότι η γνώση δεν μεταδίδεται παθητικά, αλλά οικοδομείται ενεργά από τον μαθητή αποτελεί κοινό τόπο της παιδαγωγικής σκέψης του 20ού αιώνα, και προηγείται χρονικά κατά πολύ της σημερινής συζήτησης για την ψηφιακή διαδραστικότητα. Ο John Dewey υποστήριξε ότι η μάθηση συντελείται αποτελεσματικότερα μέσα από την εμπειρία και τη δράση, το γνωστό *learning by doing*, παρά μέσα από την παθητική πρόσληψη πληροφορίας (Dewey, 1938). Ο Jean Piaget εμπλούτισε αυτή τη θέση με τη θεωρία του **εποικοδομητισμού** (constructivism), σύμφωνα με την οποία το άτομο κατασκευάζει νοητικά σχήματα μέσα από την ενεργό αλληλεπίδρασή του με το περιβάλλον (Piaget, 1970). Ο Lev Vygotsky πρόσθεσε την κοινωνική διάσταση, πως η γνώση δεν κατασκευάζεται μεμονωμένα, αλλά μέσα σε πλαίσιο κοινωνικής αλληλεπίδρασης, εντός της **Ζώνης Επικείμενης Ανάπτυξης** (Zone of Proximal Development – ZPD), εκεί δηλαδή όπου ο μαθητής, με την υποστήριξη ενός πιο έμπειρου ομοτίμου (peer), μπορεί να φτάσει σε επιδόσεις που μόνος του δεν θα κατόρθωνε (Vygotsky, 1978).

Αυτές οι τρεις θεωρητικές παραδόσεις συγκλίνουν σε ένα κρίσιμο σημείο. Η μάθηση γίνεται αποτελεσματικότερη όταν είναι διαδραστική, όταν δηλαδή ο μαθητής δεν παρακολουθεί παθητικά, αλλά συμμετέχει ενεργά, δοκιμάζει, λαμβάνει ανάδραση και αναπροσαρμόζει τη σκέψη ή την πράξη του. Η σύγκλιση αυτή δεν είναι τυχαία και αποτελεί το θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο θα οικοδομηθεί η παρουσίαση κάθε ψηφιακού εργαλείου στο παρόν βιβλίο.

1.1.2 Η Διαδραστικότητα ως Θεμελιακό Χαρακτηριστικό της Θεατρικής Πράξης

Το ενδιαφέρον και ίσως λιγότερο αυτονόητο σημείο είναι ότι η Θεατρική Αγωγή δεν δανείζεται απλώς την έννοια της διαδραστικότητας από την ψηφιακή τεχνολογία, αλλά τη διαθέτει ήδη ως συστατικό στοιχείο της φύσης της. Το θέατρο, ως τέχνη, είναι εξ ορισμού διαδραστικό καθώς οι ηθοποιοί αποκρίνονται ο ένας στον άλλο, η παράσταση αποκρίνεται στο κοινό, η δραματική σύμβαση οικοδομείται μέσα από τη συνεχή αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων.

Παιδαγωγικές παραδόσεις, όπως το *Θέατρο του Καταπιεσμένου* του Augusto Boal ή το *process drama* της Dorothy Heathcote, βασίζονται ακριβώς σε αυτή τη λογική. Στο *Forum Theatre* του Boal, ο θεατής μετατρέπεται σε «*θεατή-δράστη*» (*spect-actor*), παρεμβαίνοντας ενεργά στη σκηνική δράση για να προτείνει εναλλακτικές λύσεις σε μια κατάσταση καταπίεσης (Boal, 1979). Αντίστοιχα, στην προσέγγιση *mantle of the expert* των Heathcote και Bolton, οι μαθητές αναλαμβάνουν, μέσα από τον δραματικό αυτοσχεδιασμό, τον ρόλο «ειδικών» που καλούνται να διερευνήσουν και να λύσουν ένα πρόβλημα, μια διαδικασία όπου η δραματική εμπειρία δεν είναι προκαθορισμένη, αλλά διαμορφώνεται δυναμικά μέσα από τις αποφάσεις και τις παρεμβάσεις των ίδιων των συμμετεχόντων (Heathcote & Bolton, 1995).

Η Θεατρική Αγωγή δηλαδή, μέσα από την ίδια τη θεατρική πράξη είναι από τη φύση της βιωματική και αποτελεί ένα πεδίο που προσφέρεται για αξιοποίηση των διαδραστικών ψηφιακών εργαλείων, επεκτείνοντας έτσι μια λογική που ήδη γνωρίζει και ασκεί.

Πίνακας 1: Θεωρητικές παραδόσεις και η συμβολή τους στην κατανόηση της διαδραστικότητας

Θεωρητικός/-οί	Βασική Έννοια	Συμβολή στη Διαδραστική Μάθηση
Dewey (1938)	<i>Learning by doing</i>	Η μάθηση συντελείται μέσα από την ενεργό εμπειρία και δράση, όχι την παθητική πρόσληψη.
Piaget (1970)	Εποικοδομητισμός / Γενετική Επιστημολογία	Το άτομο κατασκευάζει ενεργά νοητικά σχήματα μέσα από την αλληλεπίδρασή του με το περιβάλλον.
Vygotsky (1978)	<i>Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης</i>	Η γνώση κατασκευάζεται κοινωνικά, μέσα από υποστηριζόμενη αλληλεπίδραση με πιο έμπειρο συνομιλητή.
Boal (1979)	<i>Θέατρο του Καταπιεσμένου / Spect-actor</i>	Ο θεατής παρεμβαίνει ενεργά στη σκηνική δράση, προτείνοντας εναλλακτικές λύσεις.
Heathcote & Bolton (1995)	<i>Mantle of the Expert / Process Drama</i>	Η δραματική δράση διαμορφώνεται δυναμικά μέσα από τις αποφάσεις των συμμετεχόντων-«ειδικών».

1.1.3 Σύνοψη Ενότητας

Η διαδραστικότητα, όπως προαναφέρθηκε, δεν είναι μια νέα, ξένη προς το θέατρο έννοια που εισάγεται εξωτερικά μέσω της τεχνολογίας, αλλά μια λογική βαθιά εγγεγραμμένη τόσο στη σύγχρονη παιδαγωγική θεωρία, όσο και στην ίδια τη φύση της θεατρικής πράξης. Τα ψηφιακά εργαλεία που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια του βιβλίου δεν αντικαθιστούν, επομένως, τη «ζωντανή» διαδραστικότητα του θεάτρου, αλλά την επεκτείνουν, της προσθέτουν νέες δυνατότητες έκφρασης, τεκμηρίωσης και διαμοιρασμού, χωρίς να αλλοιώνουν τον πυρήνα της.

1.2 Από το Web 1.0 στο Web 2.0: Ιστορική Αναδρομή

Για να κατανοηθούν πλήρως τα ψηφιακά εργαλεία που θα παρουσιαστούν στα επόμενα κεφάλαια, απαιτείται μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη του ίδιου του **Παγκόσμιου Ιστού** (World Wide Web / www) από τη στατική, «μονόδρομη» του πρώτη μορφή, έως το συνεργατικό, διαδραστικό περιβάλλον που γνωρίζουμε σήμερα.

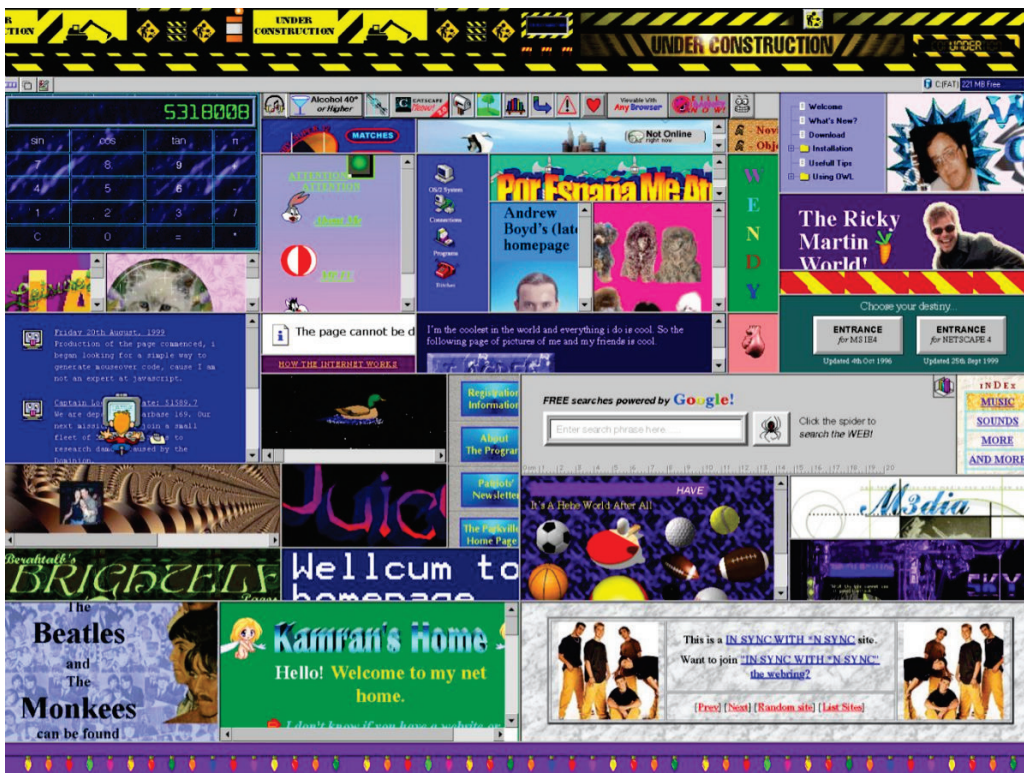
1.2.1 Η Εποχή του Web 1.0: Το «Στατικό» Διαδίκτυο

Ο όρος **Web 1.0** αναφέρεται αναδρομικά στην πρώτη φάση του Παγκόσμιου Ιστού, από την εμφάνισή του στις αρχές της δεκαετίας του 1990 έως περίπου τις αρχές του 2000 με 2004. Επρόκειτο για ένα Διαδίκτυο κατεχοχόν αναγνωστικής προσπέλασης (read-only), αφού οι ιστοσελίδες του λειτουργούσαν ως ψηφιακές στατικές «βιτρίνες» ή σελίδες ενός περιοδικού ποικίλης ύλης, σχεδιασμένες αποκλειστικά από τον διαχειριστή τους (webmaster), τις οποίες ο επισκέπτης απλώς διάβαζε, χωρίς δυνατότητα παρέμβασης, σχολιασμού ή συνεισφοράς περιεχομένου. Η κοινωνία ήταν μονόδρομη, από τον δημιουργό της σελίδας προς τον αναγνώστη.

Εικόνα 1: Χαρακτηριστικά παραδείγματα ιστοσελίδων της δεκαετίας του 1990 (Web 1.0). Στατική δομή, έντονη οπτική πολυπλοκότητα, απουσία δυνατότητας αλληλεπίδρασης του χρήστη με το περιεχόμενο.

Τεχνολογικά, οι σελίδες αυτές βασίζονταν σε απλό κώδικα, τον γνωστό Hyper Text Markup Language (HTML), χωρίς δυναμική φόρτωση περιεχομένου, αφού κάθε αλλαγή απαιτούσε πλήρη επαναφόρτωση της σελίδας. Αισθητικά, η εποχή χαρακτηρίζεται από έντονα χρώματα, κινούμενα εικονίδια (animated GIFs), μετρητές επισκεψιμότητας και την περίφημη ένδειξη «Under Construction», σε υπό κατασκευή σελίδες, στοιχεία που σήμερα αναγνωρίζονται ως «οπτική υπογραφή» της περιόδου.

Εικόνα 2: Χαρακτηριστική «γκαλερί» προσωπικών ιστοσελίδων εποχής Web 1.0. Έντονη χρήση animated GIF, μετρητών επισκεψιμότητας και ετερόκλητης διάταξης. Στοιχεία τυπικά μιας εποχής, όπου κάθε χρήστης σχεδίαζε τη σελίδα του χωρίς κοινά πρότυπα διεπαφής.

Μια από τις πιο συστηματικές προσπάθειες χαρτογράφησης του ραγδαία μεταβαλλόμενου τοπίου των Web 2.0 εργαλείων πραγματοποιήθηκε από τους Bower και Torrington (2020), οι οποίοι κατέγραψαν 226 δωρεάν διαδικτυακά εκπαιδευτικά εργαλεία, οργανωμένα σε 40 τύπους και 15 ευρύτερες κατηγορίες. Η τυπολογία αυτή - διαθέσιμη ελεύθερα από το ψηφιακό αποθετήριο της EDUCAUSE - αποτελεί χρήσιμο σημείο αναφοράς για κάθε εκπαιδευτικό που θέλει να προσανατολιστεί στο ευρύ φάσμα διαθέσιμων ψηφιακών εργαλείων. Σημειώνεται ότι η ίδια ερευνητική ομάδα προχώρησε πρόσφατα και σε αντίστοιχη τυπολογία ειδικά για εργαλεία Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση, με βάση έρευνα σε 211 εκπαιδευτικούς από εννέα χώρες, η οποία θα παρουσιαστεί αναλυτικά στο Κεφάλαιο 7.

1.2.3 Σύνοψη Ενότητας

Η μετάβαση από το Web 1.0 στο Web 2.0 δεν ήταν απλώς τεχνολογική αναβάθμιση, αλλά αλλαγή παραδείγματος. Από έναν παγκόσμιο ιστό-βιβλιοθήκη σε έναν παγκόσμιο ιστό-εργαστήριο, όπου ο κάθε χρήστης, άρα και κάθε εκπαιδευτικός και μαθητής, μπορεί να είναι ταυτόχρονα αναγνώστης, συγγραφέας και συνδιαμορφωτής του περιεχομένου. Αυτή η αλλαγή είναι το θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίζονται όλα τα ψηφιακά εργαλεία που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια του κεφαλαίου.

1.3 Τα Ιστολόγια (Blogs)

1.3.1 Ορολογία, Ιστορική Αναδρομή και Χαρακτηριστικά

Η λέξη **ιστολόγιο** (blog) προέκυψε από τη συντόμηση του όρου **weblog** (web και log, δηλαδή «ημερολόγιο ιστού»). Ο πρώτος όρος weblog χρησιμοποιήθηκε το 1997, ενώ η σύντμηση **blog** καθιερώθηκε λίγο αργότερα και επικράτησε οριστικά στις αρχές της δεκαετίας του 2000.

Εικόνα 4: Οπτική απόδοση της ετυμολογίας του όρου «blog» (Web + Log = Weblog = Blog).

Ένα blog λειτουργεί ουσιαστικά ως μια λίστα θεματικών καταχωρήσεων (posts) σε αντίστροφη χρονολογική σειρά, από την πιο πρόσφατη προς την παλαιότερη, δίνοντας στον συντάκτη τη δυνατότητα τακτικής, προσωπικής ή θεματικής αρθρογραφίας στο Διαδίκτυο. Αν και τα blogs ανήκουν στην ευρύτερη οικογένεια των ιστοσελίδων, διαφέρουν από τα «παραδοσιακά» websites σε αρκετά σημαντικά σημεία, που τα καθιστούν ιδιαίτερα κατάλληλα και για εκπαιδευτική χρήση.

Πίνακας 3: Βασικές διαφορές blog και «παραδοσιακού» website

Χαρακτηριστικό	Blog	«Παραδοσιακό» Website
Συχνότητα ενημέρωσης	Συχνή (ημέρες/εβδομάδα)	Αραιή, στατικό περιεχόμενο
Διαδραστικότητα	Υψηλή (σχόλια, διάλογος)	Συνήθως περιορισμένη
Δομή περιεχομένου	Αντίστροφη χρονολογική σειρά	Σταθερή αρχική σελίδα
Σύνδεση με social media	Άμεση και οργανική	Συνήθως έμμεση

1.3.2 Κατηγοριοποίηση και Είδη Blogs

Τα blogs μπορούν να κατηγοριοποιηθούν με βάση το θεματικό τους περιεχόμενο σε πολλά είδη και πιο συγκεκριμένα εκπαιδευτικού, καλλιτεχνικού, ιστορικού, ταξιδιωτικού, τεχνολογικού ενδιαφέροντος, μεταξύ πολλών άλλων. Ό,τι τα διακρίνει από άλλες μορφές διαδικτυακού περιεχομένου είναι η ευκολία δημιουργίας τους από τον «μέσο» χρήστη, χωρίς προϋπάρχουσες τεχνικές γνώσεις προγραμματισμού, καθώς και η ελευθερία στην οργάνωση, στον σχεδιασμό και στην προσωπική έκφραση που προσφέρουν χαρακτηριστικά που εξηγούν τη διαχρονική δημοφιλία τους.

Πίνακας 4: Λογισμικά δημιουργίας ιστολογίων

Λογισμικό	Τύπος	Δωρεάν Επίπεδο	Ευκολία Χρήσης	Καταλληλότητα για Εκπαίδευση
WordPress.com	Φιλοξενούμενο (hosted)	Ναι (με διαφημίσεις, περιορισμένο)	Μέτρια	Πολύ καλή — πλουσιότερα εργαλεία, επεκτάσιμο
WordPress.org	Αυτοφιλοξενούμενο (self-hosted)	Δωρεάν λογισμικό, αλλά απαιτεί hosting	Απαιτητική (τεχνικά)	Άριστη για προχωρημένη χρήση/Τμήμα, όχι για αρχάριο μαθητή
Blogger (Blogspot)	Φιλοξενούμενο (hosted)	Πλήρως δωρεάν	Πολύ εύκολη	Καλή για γρήγορη, απλή εισαγωγή μαθητών
Wix	Φιλοξενούμενο (hosted) — website builder με blog	Ναι (με Wix branding)	Πολύ εύκολη (drag-and-drop)	Καλή — οπτικά ελκυστικό, λιγότερο «blog-first»
Tumblr	Φιλοξενούμενο (hosted)	Πλήρως δωρεάν	Πολύ εύκολη	Περιορισμένη — πιο «κοινωνικό» παρά αρθρογραφικό
Medium	Φιλοξενούμενο (hosted)	Δωρεάν με όρια	Πολύ εύκολη	Καλή για δοκίμιο/άρθρο, όχι για «ημερολόγιο» τάξης
Squarespace	Φιλοξενούμενο (hosted) — website builder με blog	Όχι (μόνο δοκιμή)	Εύκολη	Καλή αισθητικά, λιγότερο προσιτή οικονομικά
Ghost	Αυτοφιλοξενούμενο/Φιλοξενούμενο (self-hosted/hosted)	Περιορισμένο δωρεάν	Μέτρια-Απαιτητική	Πιο εξειδικευμένη, λιγότερο συνήθης σε σχολικό πλαίσιο
Substack	Φιλοξενούμενο (hosted)	Πλήρως δωρεάν	Πολύ εύκολη	Νέα, ενδιαφέρουσα επιλογή για αρθρογραφία/newsletter τάξης

Σημείωση: «Φιλοξενούμενο (hosted)» σημαίνει ότι η πλατφόρμα αναλαμβάνει η ίδια όλη την τεχνική υποδομή (server, αποθήκευση, ασφάλεια, ενημερώσεις). Ο χρήστης απλώς δημιουργεί λογαριασμό και γράφει, χωρίς τεχνικές γνώσεις. «Αυτοφιλοξενούμενο (self-hosted)» σημαίνει ότι το λογισμικό είναι δωρεάν, αλλά ο χρήστης πρέπει να βρει και να διαχειριστεί δικό του hosting - μεγαλύτερος έλεγχος, αλλά και μεγαλύτερη τεχνική ευθύνη.

Για τον/την εκπαιδευτικό που θέλει να ξεκινήσει blog τάξης χωρίς τεχνικό βάρος, τα κριτήρια που μετρούν περισσότερο είναι το μηδενικό κόστος, ο ελάχιστος χρόνος εκμάθησης, και η δυνατότητα ελέγχου/μετριασμού σχολίων, πολύ σημαντικό όταν εμπλέκονται ανήλικοι μαθητές. Για εκπαιδευτικούς Θεατρικής Αγωγής τα κριτήρια διαφοροποιούνται ελαφρώς, επειδή το περιεχόμενο ενός θεατρικού blog είναι εξ ορισμού πολυμεσικό (φωτογραφίες προβών, βίντεο αποσπασμάτων, ηχητικό υλικό) και συχνά συνεργατικό (πολλοί μαθητές/ηθοποιοί γράφουν στο ίδιο blog).

Εικόνα 5: Ενδεικτική απεικόνιση της ποικιλίας θεματικών κατηγοριών ιστολογίων (blogs).

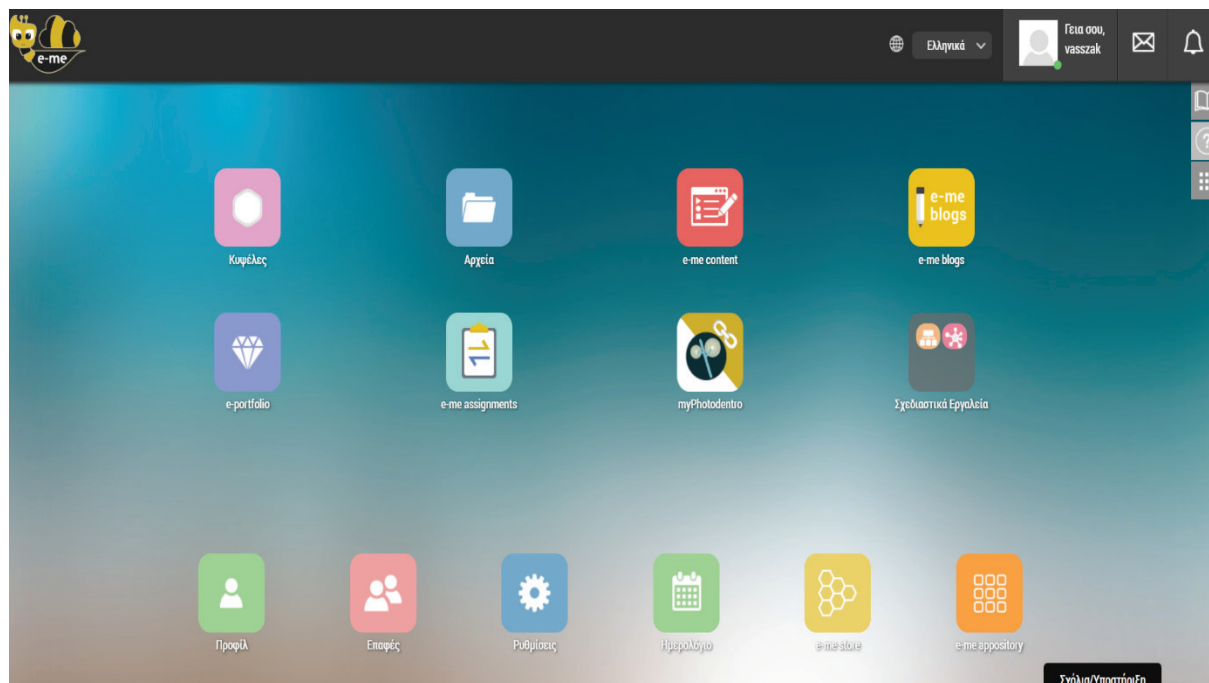
1.3.3 Παιδαγωγική Αξιοποίηση: Οφέλη, Προβληματισμοί και Ζητήματα Προσοχής

Η εκπαιδευτική αξιοποίηση των blogs στη Θεατρική Αγωγή μπορεί να λειτουργήσει σε πολλαπλά επίπεδα. Είτε ως χώρος ατομικής και συλλογικής έκφρασης (π.χ. προσωπικό ημερολόγιο αναστοχασμού μετά από κάθε εργαστήριο δραματοποίησης), είτε ως μέσο επικοινωνίας με την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα (γονείς, άλλα σχολεία, φορείς), αλλά και ως εργαλείο ανάπτυξης δεξιοτήτων γραφής, κοινωνικοποίησης και ελεύθερης άρθρωσης λόγου. Ωστόσο, η χρήση blogs στην εκπαίδευση συνεπάγεται και συγκεκριμένους κινδύνους που ο εκπαιδευτικός οφείλει να γνωρίζει: την αποκάλυψη προσωπικών δεδομένων μαθητών, τη χρήση υλικού τρίτων χωρίς άδεια, και την ανάγκη διαχείρισης ανάρμοστων και προσβλητικών σχολίων.

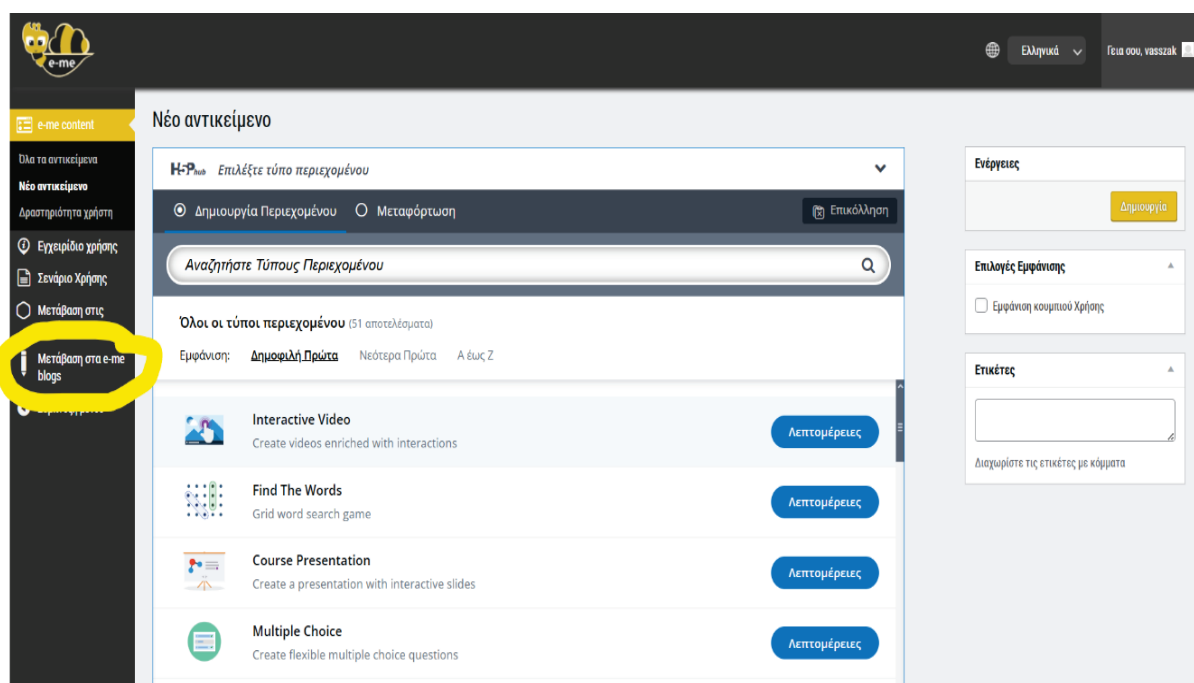
1.3.4 Παράδειγμα δημιουργίας ιστολογίου

Η δημιουργία ενός εκπαιδευτικού blog είναι σήμερα εξαιρετικά προσιτή, χάρη σε δωρεάν πλατφόρμες δημιουργίας ιστολογίων (blogs) όπως το WordPress, το Wix, ο Blogger της Google, κ.ά. Πιο ασφαλές ωστόσο περιβάλλον δημιουργίας ενός εκπαιδευτικού blog προσφέρεται στους εκπαιδευτικούς μέσω "**e-me blogs**", που είναι η εφαρμογή της ψηφιακής πλατφόρμας **e-me**, στην οποία θα γίνει εκτενής αναφορά στο Κεφάλαιο 7, για τη δημιουργία και τη διαχείριση

ιστολογίων. Η εφαρμογή **e-me blogs** αποτελεί ένα δυναμικό εργαλείο σύνθεσης και διαχείρισης περιεχομένου και βασίζεται στο ανοικτού κώδικα περιβάλλον της Wordpress. Ακολούθως παρουσιάζονται αναλυτικά τα στάδια δημιουργίας εκπαιδευτικού ιστολογίου μέσω της **e-me blogs**, εφόσον φυσικά ο/η εκπαιδευτικός έχει λογαριασμό είτε στην **e-me.edu.gr**, είτε στην **e-me-4all.eu**.

Εικόνα 6: Άνοιγμα της εφαρμογής e-me blogs από την κεντρικό χώρο εργασίας της e-me

Εικόνα 7: Μετάβαση στην εφαρμογή e-me blogs από την εφαρμογή της e-me content

e-me blogs

Η εφαρμογή e-me blogs σας παρέχει:

Ιστολόγιο Χρήστη. Προσωπικό ιστολόγιο για κάθε χρήστη της e-me.

Ιστολόγιο Κυψέλης. Ιστολόγιο για κάθε Κυψέλη με συμμετοχή όλων των μελών της και με τη δυνατότητα συνεργασίας.

Δραστηριότητα Χρηστών

Χρησιμοποιούμε cookies για να σας προσφέρουμε την καλύτερη δυνατή εμπειρία στη σελίδα μας. Εάν συνεχίσετε να χρησιμοποιείτε τη σελίδα, θα υποθέσουμε πως είστε ικανοποιημένοι με αυτό. [Ενέγκριση](#)

Εικόνα 8: Πληροφορίες για τους τρόπους χρήσης της εφαρμογής e-me blogs

Ενεργά Μέλη
στα e-me blogs
1018

Ιστολόγια Χρηστών
556 / 1122
ιστολόγια / Άρθρα

Ιστολόγια Κυψελών
634 / 1221
ιστολόγια / Άρθρα

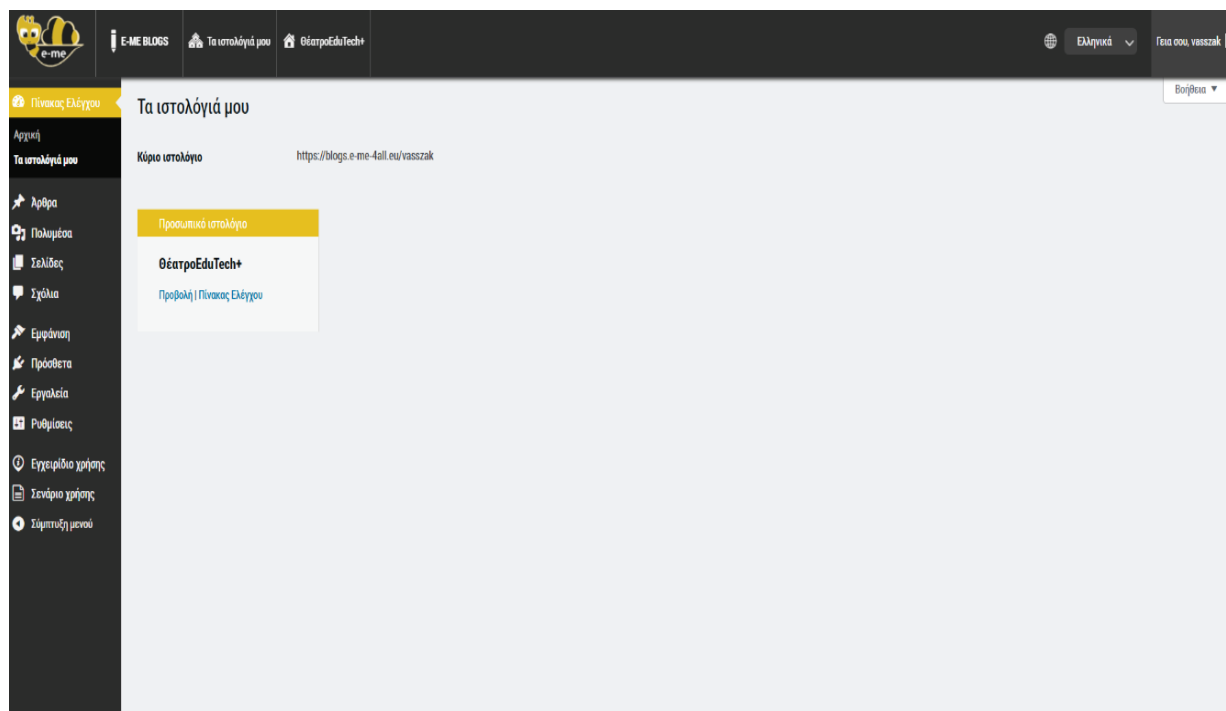
Σχετικά
με τα e-me blogs

Σενάριο Χρήσης της εφαρμογής e-me blogs
14 Μάιος 2019
Στο άρθρο αυτό παρουσιάζεται ένα σενάριο χρήσης για την εφαρμογή e-me blogs.

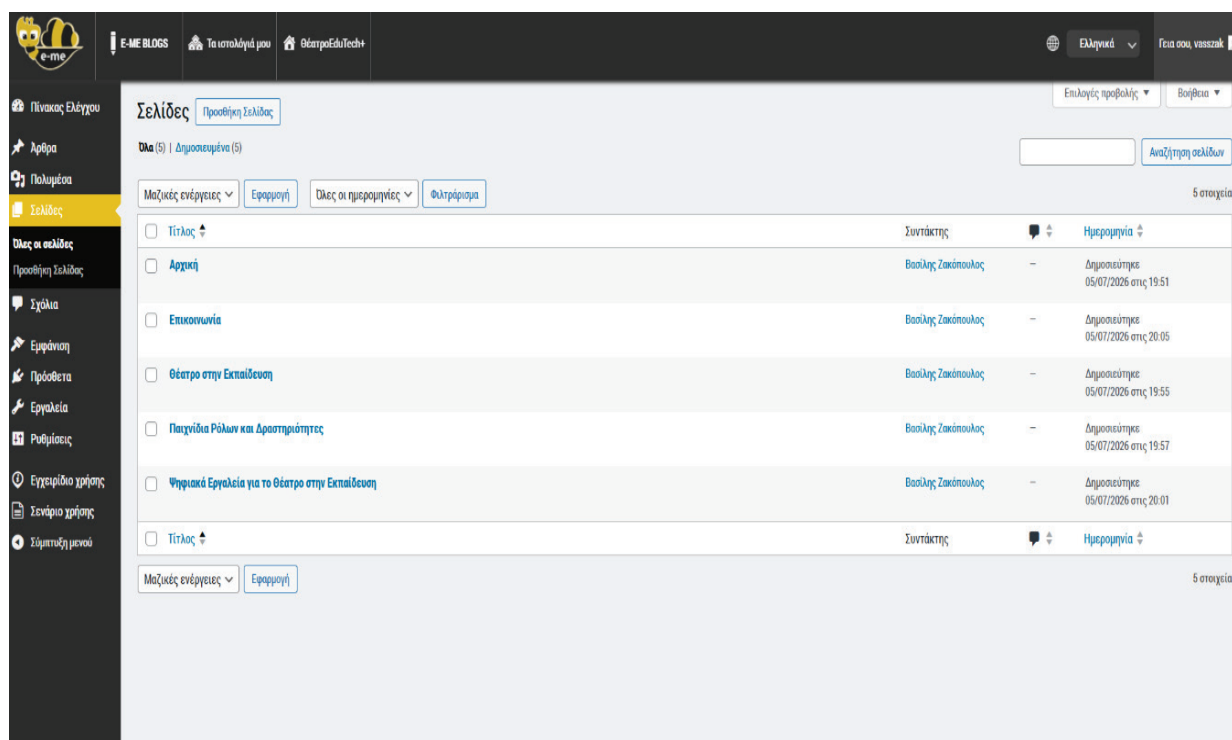
Ενσωμάτωση περιεχομένου LaTeX
4 Ιανουαρίου 2019
Τα e-me blogs παρέχουν τη δυνατότητα στους χρήστες να [...] [ΠΡΟΣΦΕΡΩ](#)

Ενσωμάτωση e-me content
4 Ιανουαρίου 2019
Η Υπηρεσία Εκπαίδευσης Παιδείας e-me παρέχει την εφαρμογή [...] [ΠΡΟΣΦΕΡΩ](#)

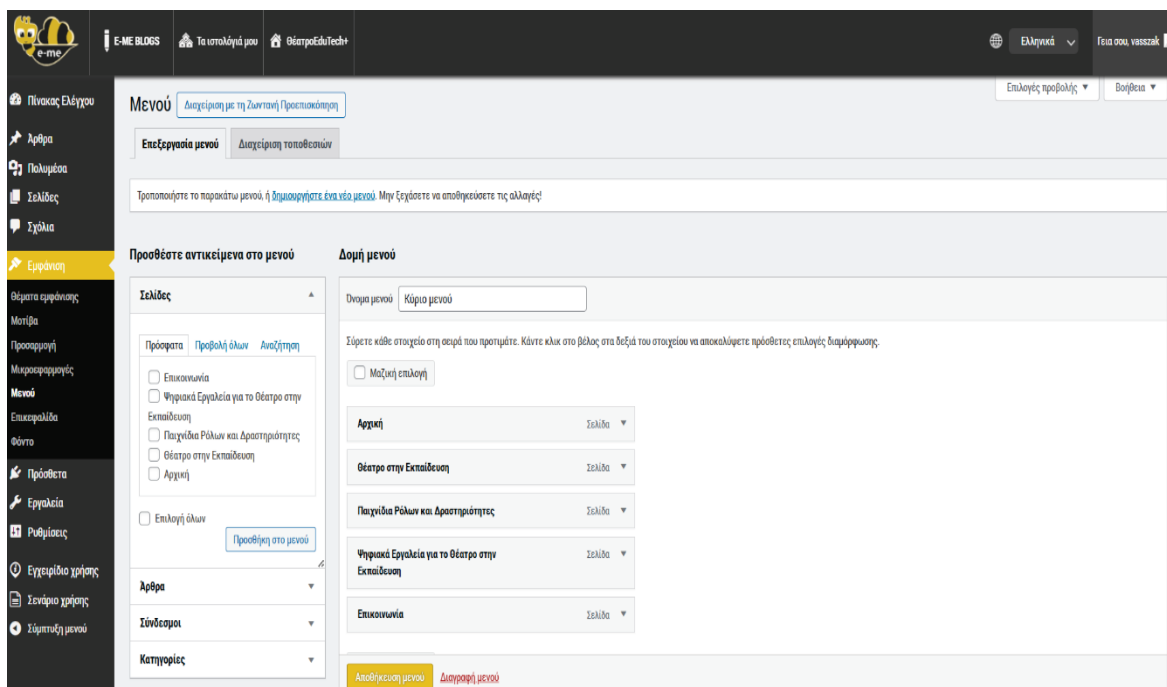
Εικόνα 9: Γενικές στατιστικές πληροφορίες για τη χρήση της εφαρμογής e-me blogs

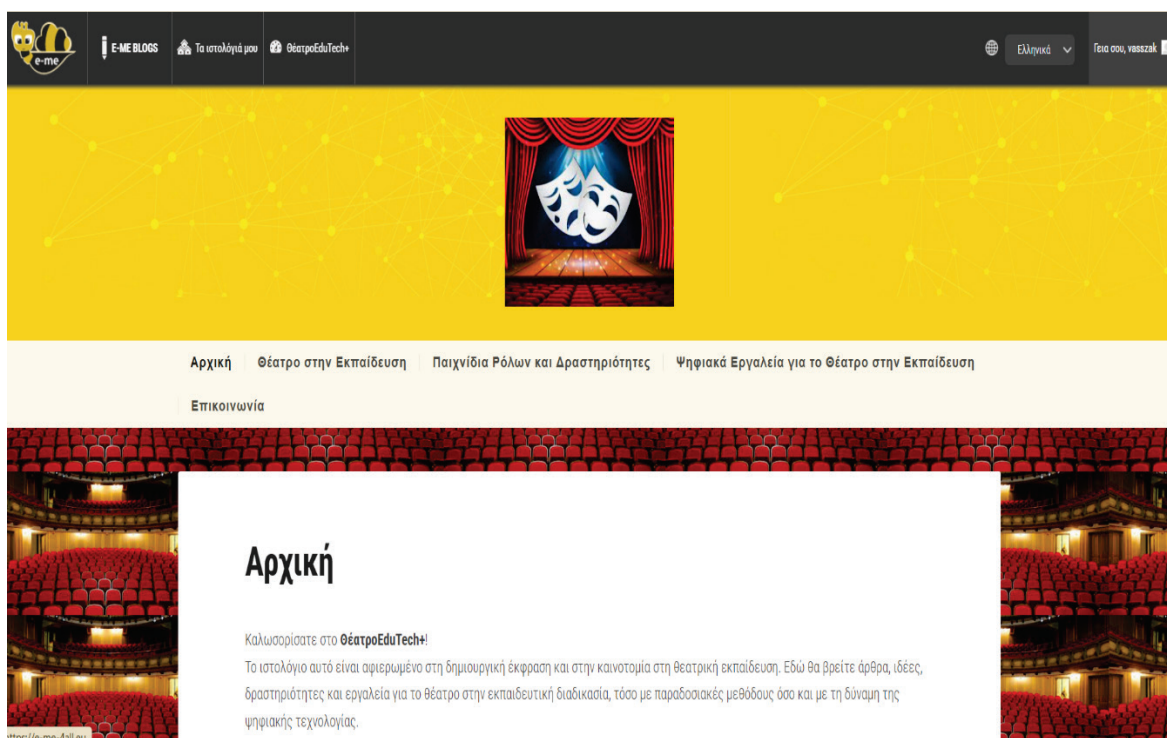
Εικόνα 10: Πίνακας Ελέγχου των ιστολογίων μου

Εικόνα 11: Δημιουργία και/ή Προσθήκη Σελίδας-ων ιστολογίου

Εικόνα 12: Οριστικοποίηση και Αποθήκευση Μενού ιστολογίου

Εικόνα 13: Δημιουργία Αρχικής Σελίδας ιστολογίου

Ε-ME BLOGS | Τα ιστολόγιό μου | ΘέατροEduTech+

Ελληνικά | Γεια σου, vasszak

Επιλογές προβολής | Βοήθεια

Άρθρα | Δημοσιευμένα (6)

Μαζικές ενέργειες | Εφαρμογή | Όλες οι ημερομηνίες | Όλες οι κατηγορίες | Φιλτράρισμα

☐	Τίτλος	Συντάκτης	Κατηγορίες	Ετικέτες	Ημερομηνία
☐	Η Θεατρική Αγωγή ως Μέσο Ενσωμάτωσης στη Σχολική Κοινότητα	Βασίλης Ζακέπουλος	Θέατρο στην εκπαίδευση	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:28
☐	Παιχνίδια Ρόλων: Ενδυνάμωση της Αυτοπεποίθησης και των Κοινωνικών Δεξιοτήτων	Βασίλης Ζακέπουλος	Παιχνίδια ρόλων και δραστηριότητες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:27
☐	Η Θεατρική Νοημοσύνη (AI) και το Μέλλον της Θεατρικής Αγωγής	Βασίλης Ζακέπουλος	Ψηφιακές τεχνολογίες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:25
☐	Podcasting: Η Φωνή του Σχολικού Θεάτρου	Βασίλης Ζακέπουλος	Ψηφιακές τεχνολογίες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:24
☐	Ψηφιακή Αφήγηση (Digital Storytelling) στη Θεατρική Εκπαίδευση	Βασίλης Ζακέπουλος	Ψηφιακές τεχνολογίες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:24
☐	Διαδραστικό Βίντεο: Εμβυθίζοντας στην Εμπειρία του Θεάτρου	Βασίλης Ζακέπουλος	Ψηφιακές τεχνολογίες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:23
☐	Τίτλος	Συντάκτης	Κατηγορίες	Ετικέτες	Ημερομηνία

Μαζικές ενέργειες | Εφαρμογή

6 στοιχεία

Εικόνα 14: Δημιουργία και/ή Προσθήκη Άρθρου-ων ιστολογίου

Ε-ME BLOGS | Τα ιστολόγιό μου | ΘέατροEduTech+

Ελληνικά | Γεια σου, vasszak

Επιλογές προβολής | Βοήθεια

Άρθρα | Δημοσιευμένα (6)

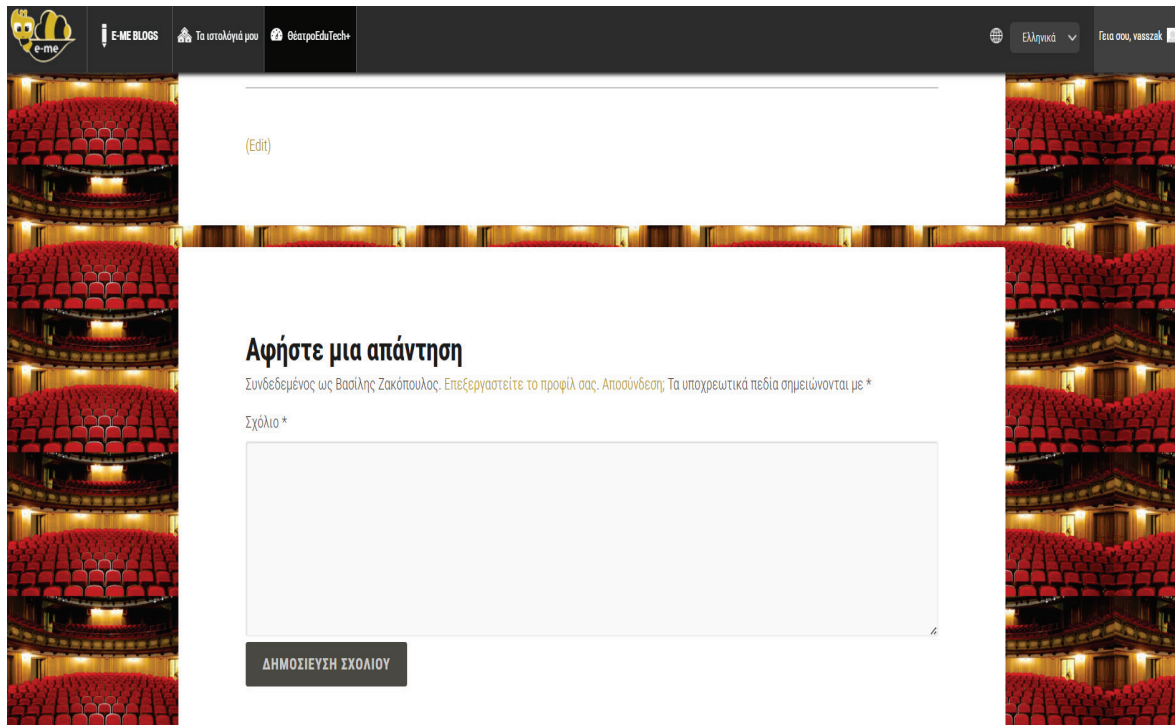
Μαζικές ενέργειες | Εφαρμογή | Όλες οι ημερομηνίες | Όλες οι κατηγορίες | Φιλτράρισμα

☐	Τίτλος	Συντάκτης	Κατηγορίες	Ετικέτες	Ημερομηνία
☐	Η Θεατρική Αγωγή ως Μέσο Ενσωμάτωσης στη Σχολική Κοινότητα	Βασίλης Ζακέπουλος	Θέατρο στην εκπαίδευση	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:28
☐	Παιχνίδια Ρόλων: Ενδυνάμωση της Αυτοπεποίθησης και των Κοινωνικών Δεξιοτήτων	Βασίλης Ζακέπουλος	Παιχνίδια ρόλων και δραστηριότητες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:27
☐	Η Θεατρική Νοημοσύνη (AI) και το Μέλλον της Θεατρικής Αγωγής	Βασίλης Ζακέπουλος	Ψηφιακές τεχνολογίες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:25
☐	Podcasting: Η Φωνή του Σχολικού Θεάτρου	Βασίλης Ζακέπουλος	Ψηφιακές τεχνολογίες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:24
☐	Ψηφιακή Αφήγηση (Digital Storytelling) στη Θεατρική Εκπαίδευση	Βασίλης Ζακέπουλος	Ψηφιακές τεχνολογίες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:24
☐	Διαδραστικό Βίντεο: Εμβυθίζοντας στην Εμπειρία του Θεάτρου	Βασίλης Ζακέπουλος	Ψηφιακές τεχνολογίες	—	Δημοσιεύτηκε 05/07/2026 στις 20:23
☐	Τίτλος	Συντάκτης	Κατηγορίες	Ετικέτες	Ημερομηνία

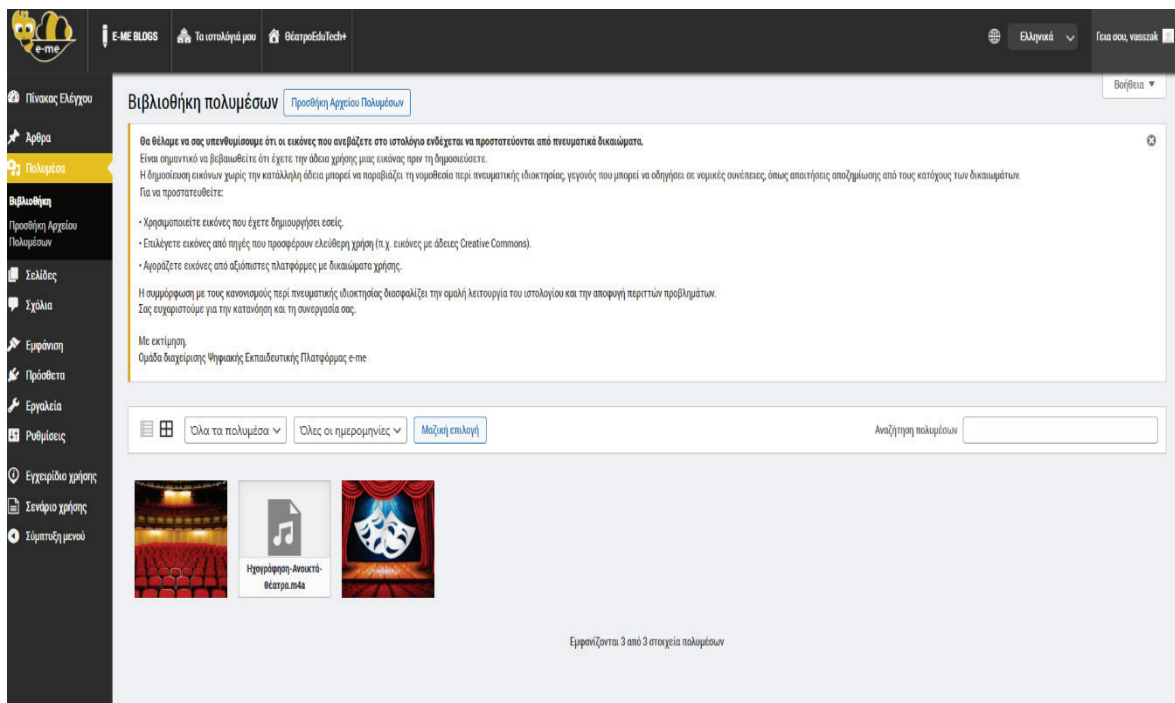
Μαζικές ενέργειες | Εφαρμογή

6 στοιχεία

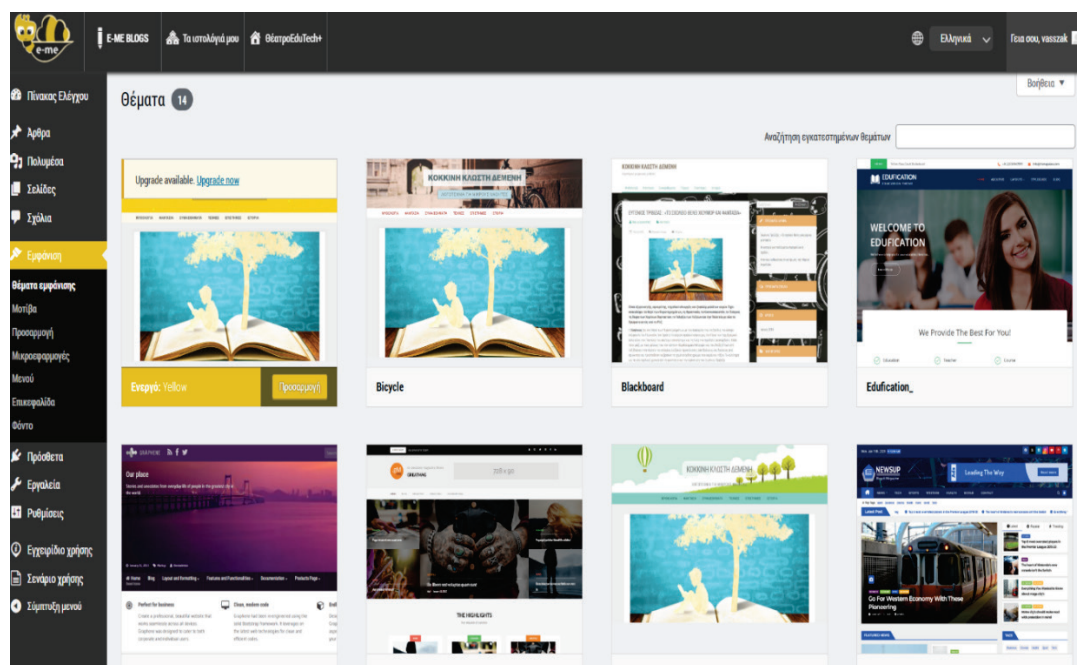
Εικόνα 15: Εμφάνιση Άρθρου-ων ιστολογίου

Εικόνα 16: Δημοσίευση σχολίου/ων σε Άρθρο

Εικόνα 17: Εισαγωγή πολυμέσων

Εικόνα 18: Επιλογή θέματος εμφάνισης ιστολογίων

1.3.5 Σύνοψη

Τα blogs αποτέλεσαν ένα από τα πρώτα και πιο διαδεδομένα ψηφιακά εργαλεία της εποχής Web 2.0, και παραμένουν έως σήμερα ένα προσιτό, ευέλικτο μέσο έκφρασης και τεκμηρίωσης για την εκπαιδευτική κοινότητα και όχι μόνο. Στη Θεατρική Αγωγή ειδικότερα, προσφέρουν έναν φυσικό χώρο αναστοχασμού πάνω στη δραματική διαδικασία, κάτι που επαναλαμβάνεται, σε διαφορετική μορφή, και στα ψηφιακά εργαλεία των επόμενων ενοτήτων.

1.4 Τα Wikis

1.4.1 Ορολογία, Ιστορική Αναδρομή και Χαρακτηριστικά

Η λέξη **wiki** προέρχεται από τη χαβανέζικη έκφραση «wiki wiki», που σημαίνει «γρήγορα-γρήγορα». Τον όρο επέλεξε ο προγραμματιστής Ward Cunningham, ο οποίος ανέπτυξε το πρώτο wiki, το WikiWikiWeb, το 1994 και το έθεσε σε δημόσια λειτουργία στις 25 Μαρτίου 1995 (Leuf & Cunningham, 2001). Η έμπνευση για το όνομα προήλθε από το λεωφορείο «Wiki Wiki Shuttle» του αεροδρομίου της Χονολουλού, το οποίο μετέφερε επιβάτες γρήγορα μεταξύ τερματικών σταθμών.

Εικόνα 19: Λογότυπο σχετικό με τα wikis / τη Wikipedia.

Το βασικό χαρακτηριστικό ενός wiki είναι η δυνατότητα συλλογικής, ανοιχτής επεξεργασίας, αφού πολλοί χρήστες μπορούν να προσθέσουν, να τροποποιήσουν ή να διορθώσουν το ίδιο περιεχόμενο, απευθείας μέσα από τον browser, χωρίς ανάγκη τεχνικών γνώσεων. Κάθε αλλαγή καταγράφεται σε ένα ιστορικό εκδόσεων (version history), επιτρέποντας την επαναφορά σε προηγούμενες μορφές του κειμένου, χαρακτηριστικό που προσφέρει διαφάνεια και ασφάλεια απέναντι σε τυχόν κακόβουλες παρεμβάσεις. Το πλέον γνωστό παράδειγμα wiki παγκοσμίως είναι φυσικά η Wikipedia, η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια που «γεννήθηκε» από την ιδέα του Cunningham μέσω των Larry Sanger και Jimmy Wales.

1.4.2 Wikis και Blogs: Συμπληρωματικά, όχι Ανταγωνιστικά Εργαλεία

Αν και τα wikis ανήκουν, όπως και τα blogs, στην ευρύτερη οικογένεια των Web 2.0 εργαλείων, εξυπηρετούν διαφορετική λογική. Το blog είναι προσανατολισμένο στην ατομική ή ολιγομελή, χρονολογικά οργανωμένη αρθρογραφία, ενώ το wiki είναι προσανατολισμένο στη συλλογική, μη γραμμική οικοδόμηση ενός κοινού σώματος γνώσης, όπου δεν υπάρχει ένας μοναδικός «συγγραφέας», αλλά μια κοινότητα χρηστών που συνεισφέρουν στο ίδιο κείμενο. Στην πράξη, τα δύο εργαλεία λειτουργούν συχνά συμπληρωματικά μέσα σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Το blog για προσωπικό αναστοχασμό, το wiki για συλλογική τεκμηρίωση.

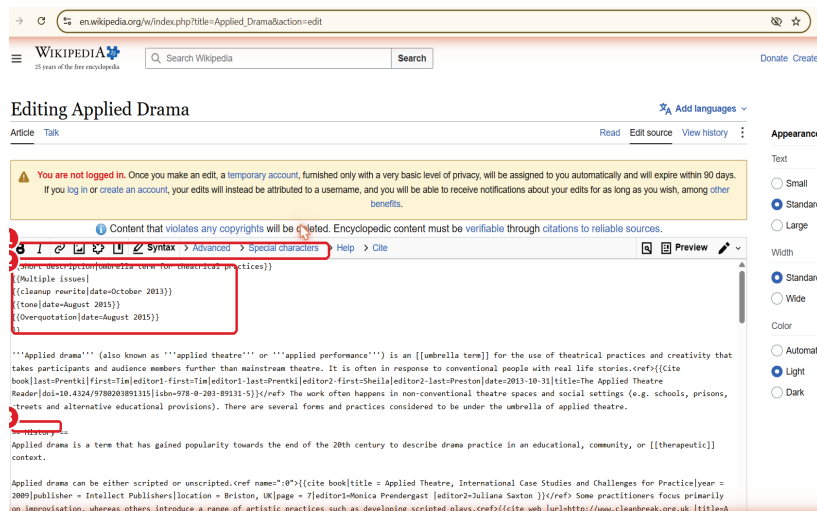
1.4.3 Παιδαγωγική Αξιοποίηση και Ερευνητική Τεκμηρίωση

Η εκπαιδευτική αξία των wikis έχει μελετηθεί εκτενώς στη διεθνή βιβλιογραφία. Οι Zheng, Niiya και Warschauer (2015) επισημαίνουν ότι, αν και τα wikis διαθέτουν ενσωματωμένα χαρακτηριστικά που υποστηρίζουν τη συνεργατική γραφή και την κοινωνική επικοινωνία, η επιτυχής αξιοποίησή τους στην εκπαίδευση δεν είναι αυτόματη. Απαιτεί προσεκτικό παιδαγωγικό σχεδιασμό εκ μέρους του εκπαιδευτικού, όπως σαφή καθορισμό ρόλων, διερευνητικά ερωτήματα και συστηματική υποστήριξη (scaffolding) της συνεργατικής διαδικασίας. Όταν αυτός ο σχεδιασμός υπάρχει, οι μαθητές συχνά βιώνουν για πρώτη φορά μια μορφή **μαθητοκεντρικής μάθησης** (student-driven learning), αναπτύσσοντας ταυτόχρονα δεξιότητες συνεργασίας και κριτικής αξιολόγησης πηγών.

Στη Θεατρική Αγωγή, η λογική του wiki μπορεί να αξιοποιηθεί για τη συλλογική οικοδόμηση ενός «θεατρικού αρχείου» τάξης. Μαθητές μιας ομάδας μπορούν να συνθέσουν από κοινού ένα wiki με βιογραφικά θεατρικών προσώπων, ανάλυση χαρακτήρων ενός υπό διδασκαλία έργου ή τεκμηρίωση μιας θεατρικής παράστασης που ετοιμάζουν. Μια διαδικασία που ενισχύει ακριβώς την κοινωνική οικοδόμηση της γνώσης που περιγράφει η θεωρία του Vygotsky.

1.4.4 Παράδειγμα Εφαρμογής στη Θεατρική Αγωγή

Το πιο προσιτό σημείο εισαγωγής μαθητών στη λογική του wiki είναι η ίδια η Wikipedia. Η επεξεργασία ή ο εμπλουτισμός ενός υπάρχοντος άρθρου θεατρολογικού ενδιαφέροντος (π.χ. για μια θεατρική τεχνική, έναν θεατρικό συγγραφέα ή μια θεατρική παράδοση) αποτελεί μια ήπια, ελεγχόμενη πρώτη επαφή με τη συνεργατική λογική συγγραφής.

Εικόνα 20: Η διεπαφή επεξεργασίας άρθρου στη Wikipedia (παράδειγμα: άρθρο «Applied Drama»). **1)** Εργαλειοθήκη μορφοποίησης κειμένου. **2)** Παραδείγματα κώδικα wiki-markup (πρότυπα/templates). **3)** Επικεφαλίδα ενότητας, διαμορφωμένη με τη σύνταξη «== Τίτλος ==».

Πέρα από τη Wikipedia, εκπαιδευτικοί μπορούν να δημιουργήσουν δικό τους, κλειστό wiki τάξης μέσω δωρεάν πλατφορμών (π.χ. Fandom, PBworks, ή μέσω wiki λειτουργίας ενσωματωμένης σε Συστήματα Διαχείρισης Μάθησης - ΣΔΜ, όπως αναλύεται στο Κεφάλαιο 7), όπου ο έλεγχος πρόσβασης και επεξεργασίας παραμένει αυστηρά εντός της τάξης.

1.4.5 Σύνοψη

Τα wikis αντιπροσωπεύουν ίσως την πιο καθαρή έκφραση της συνεργατικής λογικής του Web 2.0. Η γνώση δεν «ανήκει» σε έναν συγγραφέα, αλλά οικοδομείται σταδιακά από μια κοινότητα. Στη Θεατρική Αγωγή, η λογική αυτή αντιστοιχεί άμεσα στη φύση της ίδιας της θεατρικής δημιουργίας ως συλλογικής διαδικασίας, κάτι που θα αναπτυχθεί, με ακόμη πιο άμεσο τρόπο, στην επόμενη ενότητα για τα ψηφιακά συνεργατικά εργαλεία.

1.5 Συνεργατικά Εργαλεία, Διαμοιρασμός Αρχείων και Υπολογιστικό Νέφος: Google Drive και Microsoft 365

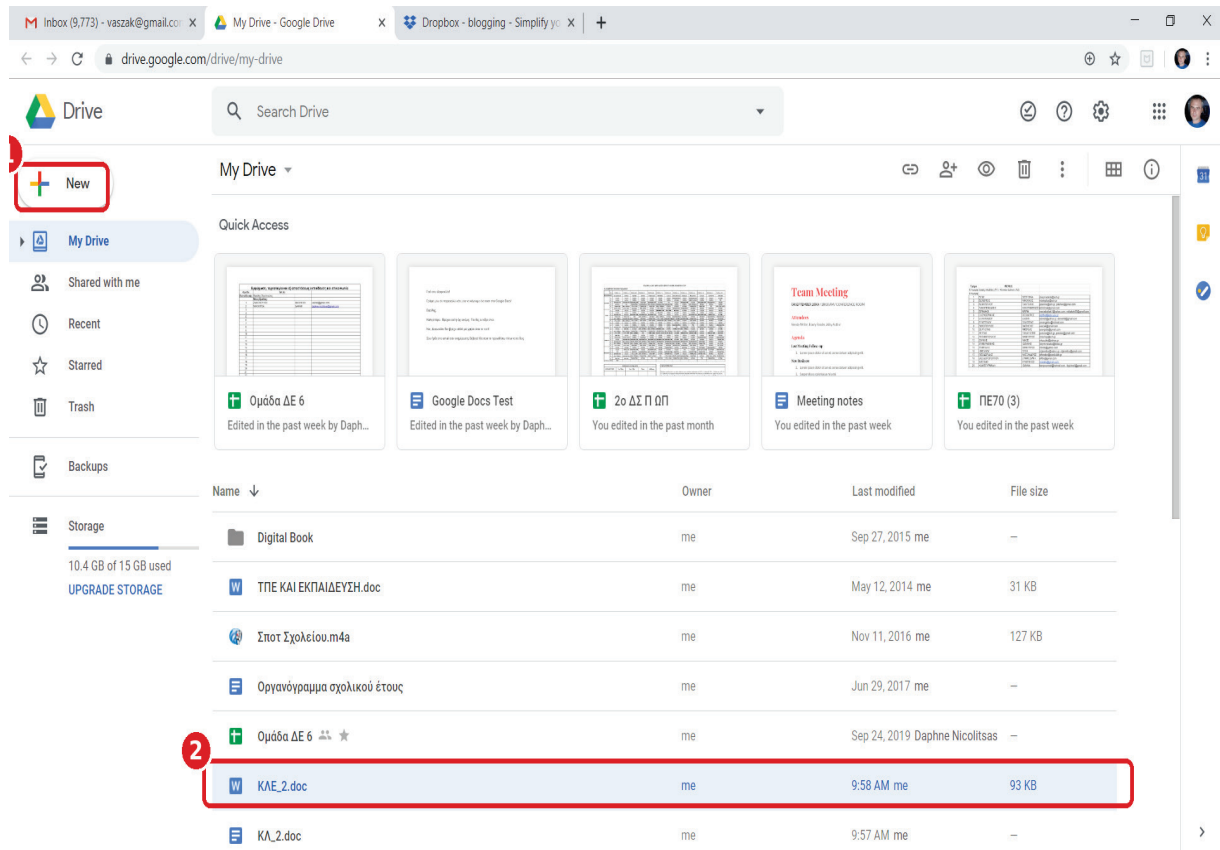
1.5.1 Ορολογία, Ιστορική Αναδρομή και Χαρακτηριστικά

Ο **διαμοιρασμός αρχείων** (file sharing) μέσω υπηρεσιών **φιλοξενίας νέφους** (cloud hosting) αποτελεί μία από τις πλέον διαδεδομένες πρακτικές της σύγχρονης ψηφιακής καθημερινότητας. Υπηρεσίες όπως το Dropbox, το Google Drive, το iCloud της Apple και το OneDrive της Microsoft ανταγωνίζονται προσφέροντας στους χρήστες συνεχώς αυξανόμενο αποθηκευτικό χώρο και δυνατότητες συγχρονισμού (Ζακόπουλος, 2023). Το Google Drive συγκεκριμένα κυκλοφόρησε στις 24 Απριλίου 2012 και προσφέρει αρχικό δωρεάν αποθηκευτικό χώρο 15GB, επιτρέποντας στον χρήστη πρόσβαση στα αρχεία του από οποιαδήποτε συσκευή, αρκεί να υπάρχει σύνδεση στο Διαδίκτυο.

Ο διαμοιρασμός αρχείων στη σύγχρονη πράξη μπορεί να πραγματοποιηθεί με πολλούς τρόπους. Μέσω WiFi, Bluetooth, ή μέσω αποκλειστικών υπηρεσιών όπως το Dropbox, το Google Drive ή το OneDrive της Microsoft. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα έχει η υπηρεσία «Τα Αρχεία μου» (myfiles.sch.gr), που παρέχει δυνατότητα αποθήκευσης, διαχείρισης και διαμοιρασμού αρχείων ειδικά για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου (ΠΣΔ).

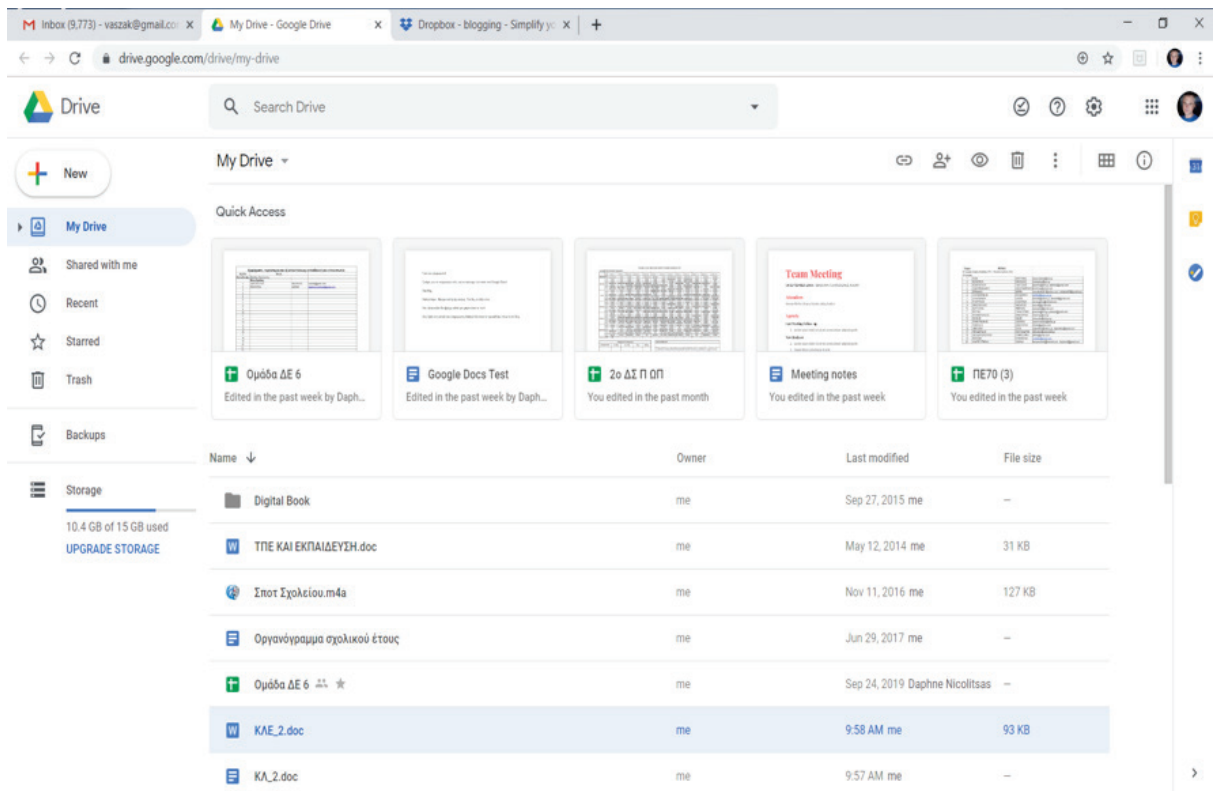
Εικόνα 21: Το λογότυπο της υπηρεσίας Google Drive.

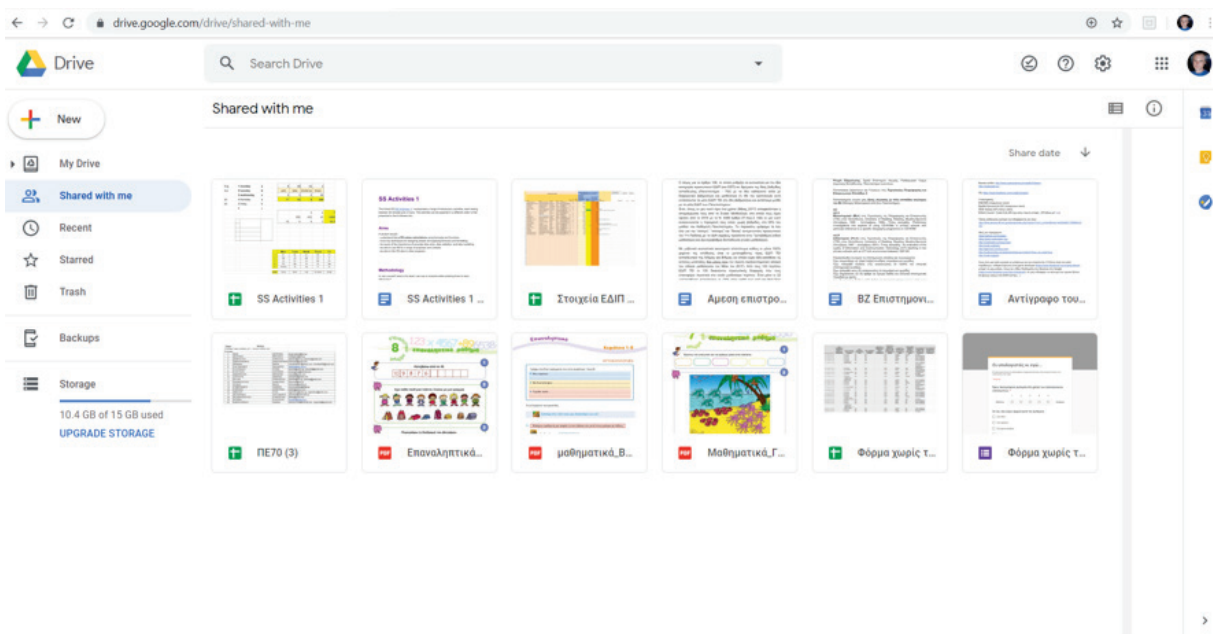
Εικόνα 22: Το περιβάλλον εργασίας του Google Drive. **1)** Το κουμπί δημιουργίας νέου αρχείου/φακέλου. **2)** Αρχείο με πρόσφατη συνεργατική επεξεργασία από άλλο χρήστη — ενδεικτικό της συνεργατικής λειτουργίας του εργαλείου.

1.5.2 Συνεργατική Γραφή: Ορισμός, Στάδια και Είδη

Η **συνεργατική γραφή** (collaborative writing) ορίζεται ως η διαδικασία συγγραφής κειμένου που διαμοιράζεται μεταξύ δύο ή περισσότερων συγγραφέων (Storch, 2013). Όπως επισημαίνουν οι Stahl, Koschmann και Suthers (2006), το αποτέλεσμα μιας τέτοιας συνεργασίας δεν είναι μόνο το τελικό κείμενο, αλλά και το συνολικό γνωστικό αποτέλεσμα στο οποίο φτάνουν από κοινού οι συμμετέχοντες, κάτι που δύσκολα θα μπορούσαν να επιτύχουν μεμονωμένα. Η συνεργατική γραφή προϋποθέτει ίσες ευθύνες σε όλα τα στάδια της διαδικασίας από τον αρχικό σχεδιασμό, τον καταιγισμό ιδεών, τον καταμερισμό εργασιών, την αλληλεπίδραση καθ' όλη τη διάρκεια, έως και την τελική επιμέλεια του κειμένου.

Εικόνα 23: Περιεχόμενα Google Drive

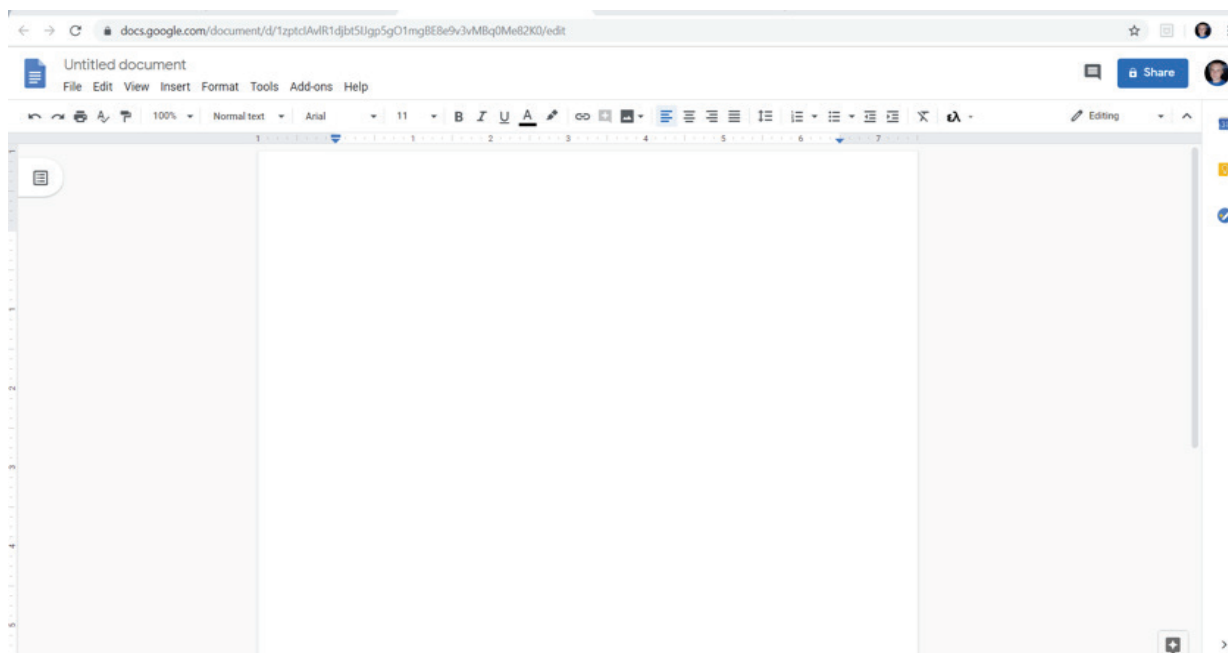

Εικόνα 24: Περιεχόμενα Διαμοιραζόμενων Αρχείων

Οι Sharples et al., (1993) διακρίνουν πέντε βασικά είδη συνεργατικής γραφής:

- τη γραφή ενός συντάκτη/συλλογική (ένα μέλος καθοδηγεί, αφού συγκεντρωθούν οι ιδέες όλων),
- τη διαδοχική γραφή (κάθε μέλος προσθέτει διαδοχικά),

- τον οριζόντιο διαμοιρασμό/παράλληλη γραφή (κάθε μέλος εργάζεται παράλληλα σε τμήμα, με τελική σύνθεση),
- τη στρωματοποιημένη γραφή (ρόλοι ανάλογα με ικανότητες) και
- την αμοιβαία γραφή (όλα τα μέλη εργάζονται ταυτόχρονα, σχολιάζοντας και διορθώνοντας το έργο όλων).

Εικόνα 25: Περιεχόμενα Διαμοιραζόμενων Αρχείων

1.5.3 Παιδαγωγική Αξιοποίηση και Ερευνητική Τεκμηρίωση

Η συνεργατική γραφή αποτελεί πολύτιμο εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού. Οικοδομεί την εμπιστοσύνη των μαθητών που δυσκολεύονται στη συγγραφή, ανοίγει τον δρόμο σε περισσότερη δημιουργικότητα μέσα από τον εμπλουτισμό μιας αρχικής ιδέας από πολλά μέλη και προετοιμάζει τους μαθητές για το επαγγελματικό περιβάλλον, όπου η συλλογική γραφή σε ομάδες αποτελεί καθημερινή πρακτική.

Οι Talib και Cheung (2017) σε συστηματική ανασκόπηση ερευνών, κατέληξαν ότι η τεχνολογία διευκολύνει τη συνεργατική γραφή, ενισχύει το κίνητρο των μαθητών και βελτιώνει τόσο την ακρίβεια της γραφής, όσο και την κριτική τους σκέψη. Αντίστοιχα, οι Alwahoub, Azmi και Halabieh (2020), σε ανασκόπηση ερευνών ειδικά για Google Docs και wikis, διαπίστωσαν στην πλειοψηφία τους θετικά αποτελέσματα, τόσο ως προς τη διαδικασία όσο και ως προς τις αντιλήψεις των μαθητών.

Είναι αναγκαία ωστόσο και εδώ η κριτική αποτίμηση. Ο συνιδρυτής της Wikipedia Larry Sanger, σε άρθρο του για το *Educause Review*, υποστηρίζει ότι η ατομική πράξη ανάγνωσης και γραφής παραμένει ζωτικής σημασίας για την προσωπική ανάπτυξη κάθε ανθρώπου, και ότι η χρήση συνεργατικών εργαλείων γραφής δεν οδηγεί αυτόματα σε πιο ικανούς αναγνώστες και συγγραφείς (Sanger, 2010). Παρόμοια, οι Brodahl, Hadjerrouit και Hansen (2011) επισημαίνουν ότι η αποκλειστική χρήση web εργαλείων δεν οδηγεί πάντοτε στο αναμενόμενο θετικό αποτέλεσμα. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι σαφές. Τα συνεργατικά εργαλεία είναι πολύτιμα, αλλά η επιτυχία τους εξαρτάται κρίσιμα από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό που τα πλαισιώνει, όχι από την τεχνολογία αυτή καθαυτή.